

Stručni rad

OBLIKOVANJE NA PLOHI - JEDRILICA

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

Likovna umjetnost predstavlja umjetnički razvoj, budi uspomene na umjetnička djela, a također je uobičajeni naziv za arhitekturu, slikarstvo, kiparstvo i još mnogo toga. U umjetničkom razvoju pojedinih kultura gotovo je uvijek moguće identificirati duže ili kraće razdoblje, koje se obično naziva klasičnim razdobljem. To je vrhunac, najčešće blistavi vrhunac savršenstva oblika i duhovnog postignuća. To znači unutarnju i skladnu harmoniju između stvorenih oblika i posebnih izražajnih vrijednosti koje postiže određena kultura. Likovna umjetnost krije u sebi nebrojene mogućnosti za provedbu ideja koje su nam se rodile. Naš je zadatak motivirati učenike za rad. Učenici se međusobno razlikuju u nekoliko čimbenika, poput predznanja, sposobnosti, stila učenja, strategija učenja, interesa, motivacije, emocionalnog stava prema učenju... Razlikuju se i u socijalno-okolišnim uvjetima - na njih utječe jezična, kulturna i socijalna pozadina. I tu dolazi učitelj, čiji je temeljni izazov uzeti u obzir sve individualne razlike. Svaki pojedinac sa sobom donosi različito predznanje i unutarnju motivaciju. Zadaća učitelja i njegov krajnji cilj mora biti obrazovanje pojedinca koji je sposoban samostalno upravljati svojim životom. Dosadašnja je praksa bila da učitelj planira proces učenja u skladu s ciljevima učenja utvrđenim u kurikulumima. Ti su ciljevi često napisani na stručnom jeziku koji učenici ne razumiju. Ako želimo da učenici razumiju ono što bi trebali naučiti, vrlo je važno da razumiju ciljeve učenja, što znači da ih učitelj mora prevesti na učenikov jezik. Takav se cilj naziva svrhom učenja. Ciljevi učenja moraju biti jasni, ostvarivi, napisani na vidljivom mjestu i povezani s dugoročnim ciljevima. To je posebno važno u likovnoj umjetnosti, jer su pojmovi vrlo stručni i specifični.

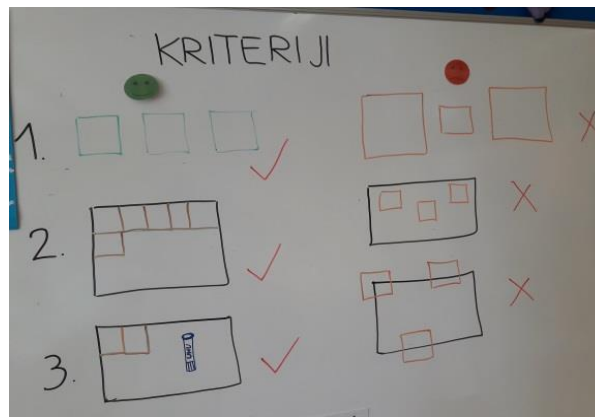
Ključne riječi: *likovna umjetnost, svrhe učenja, kultura, stil učenja*

1. Motiv i kompozicija

U prvom razredu na satu likovne umjetnosti s učenicima smo se posvetili slikanju, oblikovanju na površini. Za umjetničku tehniku odabrali smo kolaž. Kolaž je umjetnička tehnika u kojoj se umjesto uobičajenih slikarskih sredstava (boje i crteži) koristimo papirom u boji koji se lijepi na površinu slike. Motiv i kompoziciju oblikujemo izrezanim ili isječenim papirom. Kod skulpture, umjesto tradicionalnih kiparskih materijala, koristimo predmete ili dijelove predmeta i otpadni materijal. Od ovih materijala sastavljamo figuralne ili apstraktne motive. Tehnika kolaža zahtijeva stilizirane motive i figure, usmjeravajući tako tvorca u umjetničko razmišljanje. Potiče ga da se više posveti izgradnji kompozicije nego oponašanju prirode. Tehnika kolaža potiče maštu i kreativnost, jer kreator ne može reproducirati prirodu, već je prisiljen dizajnirati prirodne motive na nov i originalan način. Tehnika kolaža nudi različite mogućnosti i pristupe: papir za kolaž se može izrezati, što daje proizvodu tvrd i odlučan karakter; kolaž papir se može poderati, što daje proizvodu mekoću i poetičnost; umjesto kolaž papira možemo koristiti bilo koji papir (omot, ukrasni, novinski papir, tapete); možemo koristiti i druge materijale: tkanine, filc, žice, furnir ...; ako koristimo novinski papir, naslovi, riječi i slova također mogu tvoriti sadržaj; ako koristimo novinski papir, kao motiv možemo koristiti i fotografiju; kolaž se također može nadopuniti crtežom ili nečim za slikanje, ali ti elementi ne bi trebali prevladavati. Papir, karton, ljepenka, drvo mogu poslužiti kao nosač (podloga), ali mora odgovarati upotrijebljenom kolaž materijalu (što su elementi ljepljiviji, podloga mora biti jača). Odlučili smo da će naš likovni problem biti trganje - lijepljenje, a umjetnički motiv jedrilica. Zajedno s učenicima utvrdili smo i ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Kriteriji uspješnosti polazna su točka za razmišljanje učenika. Kad će znati dovoljno dobro? Kako će znati da je nešto naučio, postigao, učinio dobro? Što mu još treba za pomoć? Kako će nadgledati svoj napredak, procjenjivati napredak vršnjaka, planirati sljedeće korake? Učenik koji je dobro upoznat s kriterijima uspješnosti stječe kontrolu nad svojim učinkom učenja, što mu omogućava da svrhe učenja doživljava kao izazov, a ne kao izvor štetnog stresa.

Učenici će najbolje razumjeti kriterije izvedbe ako ih uključimo u njihovo zajedničko stvaranje. Neka ih sami zapišu, učitelj ih samo vodi. Tako su se pojavila dva kriterija uspješnosti. Jedan sa stajališta učenika:

- Bit ću uspješan kad upotrijebim komade papira iste veličine.
- Bit ću uspješan kad se komadići međusobno dodiruju.
- Bit ću uspješan kad pravilno upotrijebim ljepilo.
- Bit ću uspješan ako površinu održavam čistom.
- Bit ću uspješan kad budem znao kako pričati o svom umjetničkom proizvodu (upotrijebiti izraze).



Slika 1: Kriteriji sa stajališta učenika

Ostali kriteriji su kriteriji s gledišta učitelja:

- Prikladno rješenje umjetničkog problema.
- Prikladnost lijepljenja prema obliku i smjeru.
- Prikladnost kombinacije likovnih elemenata.
- Znanje i uporaba umjetničkih pojmova.
- Izbor i provedba umjetničkog motiva-primjerenost.
- Izvođenje umjetničke tehnike.

Tako će učenici bolje razumjeti što će naučiti, zašto će učiti i kako će znati da su uspješni. I sama zagovaram zapis u obliku - bit ću uspješan kad budem ... To omogućava učenicima da odgovore na pitanje kako znam da sam postigao svoje ciljeve učenja ili da sam uspješan. Kriteriji uspješnosti trebaju biti povezani sa svrhom učenja, realni, razumljivi. Važno je da su napisani u prvom licu jednine i da učenicima pokažu jasnu sliku kada će biti uspješni ili kako bi trebao izgledati izvrstan proizvod. Istraživanja [2] pokazuju da su učenici koji znaju svrhe učenja i kriterije uspješnosti bolji i dulje usredotočeni na posao, bolje motivirani i aktivni u učenju i, što je najvažnije, učinkovitiji u preuzimanju odgovornosti za svoje učenje. Kada je učenicima postalo jasno kada će biti uspješni, proveli smo detaljno objašnjenje likovnog motiva. Na početku lekcije već sam rekla učenicima da ćemo se predati morskoj čaroliji. Učenicima prvog razreda potrebna je posebna motivacija prije započinjanja bilo kojeg likovnog djela. Često se služimo različitim motivacijskim sredstvima, poput objašnjenja i razgovora. Također se možemo služiti pričama, bajkama, zagonetkama, glazbom, fotografijama itd. Razgovarali smo o prijevoznim sredstvima na moru i shvatili da ćemo razgovarati o jedrilicama. Gledali smo i film o jedrilicama jer je bio povezan s motivom. Djeca iz filma dobivaju informacije o stvarima koje ne znaju iz svog okruženja. Ako gledamo film, neka bude kratak. Čini mi se važnim ne gledati crtiće, jer dolazi do imitacija i pojednostavljenja crteža. Dijete mora biti u stanju obaviti zadatak na svoj način i svojim putem. Učitelj mu pomaže ako ne dođe do odgovarajućeg rješenja [4]. Posjeta galerijama i izložbama također je mogućnost, jer omogućava djeci izravan kontakt s umjetničkim izvornicima. Svatko je rekao ono što je o jedrilicama već znao i što ga

zanima. Tako smo došli do umjetničkog motiva jedrilice. Sad su učenici mogli početi s radom.

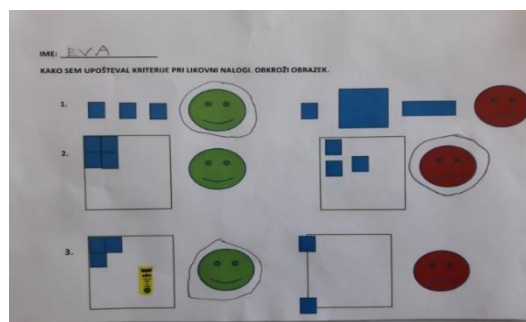


Slika 2: Nastajanje jedrilice

2. Kolaž

Kolaž se može napraviti na dva načina, naime može se trgati ili izrezati (trganje, rezanje). Kolaž omogućuje djeci da površinu tretiraju ravno i kontrastno tvrdo-meko (rezanje - trganje). Djeca grade svoja likovna djela od većih komada ka manjim ili od osnovnih oblika prema detaljima. Pri kolažu s papirom u boji neprikladno je koristiti samoljepljive papire u boji i nazubljene škare. Djeca za podlogu koriste bijeli crtež ili papir u boji, režu oblike bez prethodnog crtanja i štede papir. Djeca mogu rezati papir tamo gdje dobiju tvrdu liniju; trganjem, međutim, dobivaju meku liniju. Važno je da su materijali zanimljive boje [5]

Tijekom rada obraćali smo pažnju na kriterije uspješnosti i već izvršili samoprocjenu. Samoprocjena je sposobnost realne procjene vlastitih postignuća kada učenici pregledaju dokaze o postizanju ciljeva učenja, analiziraju ih i uspoređuju s kriterijima uspješnosti. Moraju biti dovoljno zreli da odluče realno procijeniti u kojoj su mjeri postigli svoje ciljeve učenja i koji će biti njihovi budući koraci za postizanje cilja. U svakom slučaju, učenici će se tako usavršavati i poslije nekoliko puta to će im postati prirodno.



Slika 3: Samoprocjenjivanje

O vršnjačkom procjenjivanju govorimo kada analizu provode drugi učenici iz razreda i daju učeniku povratne informacije. Učenici mogu kvalitetno procijeniti svoja postignuća samo ako dobro razumiju ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Bitno je da znaju koje kriterije već ispunjavaju, a koje ne i što moraju učiniti da bi postigli postavljene ciljeve učenja. Posao učitelja je stvoriti atmosferu povjerenja u učionici tako da vršnjačko procjenjivanje bude učinkovito i da se uopće dogodi. Učenici će moći slobodno izraziti svoje mišljenje samo ako se osjećaju sigurno i prihvaćeno u nastavi. »Sve što kažem o tvom proizvodu ili izvedbi je zato što ti želim pomoći u postizanju ciljeva koje si postavio.« Najveće vještine koje učenici stječu u samoprocjeni i vršnjačkom procjenjivanju su sposobnost realne procjene svog znanja, svjesnosti loših navika u učenju i usputnog njihovog uklanjanja. Učenik svoje proizvode uspoređuje sa svojim školskim kolegama, što mu je vrlo važno [3]

3. Zaključak

Učenici su zaista uživali u satovima likovne umjetnosti. Čini mi se važnim da u nastavu likovne umjetnosti unosim i elemente formativnog praćenja. Ali to je proces koji zahtijeva vrijeme. Proces koji se ne može osvojiti preko noći. Potrebno je stalno ponavljanje s učenicima, redoviti sastanci učitelja, razmjena mišljenja, praksi, učenje jednih od drugih i doživljavanje pogrešaka kao mogućnosti za učenje jednih od drugih. Uz to, škola mora težiti uvođenju formativnog praćenja sve dok u učionici zaista ne zaživi punim potencijalom [1]

4. Literatura

- [1.]Black, P. (2007). Formative assessment: Promises or problems? *The Journal of Drama in Education*, 1.23, št.2, str.37–42.
- [2.]Black, P. in Wiliam, D. (1998). *Assessment and Classroom Learning*. *Assessment in Education: Principles Policy and Practice*, 1.5, št.1, str. 7–73.
- [3.]Kerin, T. (2012). *Motivacija pri likovni vzgoji*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [4.]Obrez, K. (2010). *Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v okvir likovnih dejavnosti v vrtcu*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [5.]Vrlič, T. (2010). *Likovno – ustvarjalni razvoj otroka v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Debora